

Волочій С.О.,
*аспірант кафедри
адміністративного права, процесу
та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

СТАНОВЛЕННЯ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ В УКРАЇНІ

В сучасній системі органів публічної адміністрації в Україні чільне місце займають органи прокуратури. Причому важливість існування цієї інституції в системі правоохоронних органів обумовлена не лише вітчизняним, а й зарубіжним досвідом. У цілому органи прокуратури беруть свій початок ще з античних часів, залишаючись до сьогодні невід'ємним інструментом держави у сфері законності та правопорядку.

Слово «прокурор» походить від лат. «procurator» – управитель, представник, та від лат. «procurator», від франц. «procureur» – піклуюсь, забезпечую. Відмінність наведених тлумачень обумовлена тим, що в різні історичні періоди на службовця держави – «прокурора», покладалися різні функції, зокрема: виступати довіреною особою господаря, збирати окремі види податків, здійснювати управління невеликими провінціями, управляти чужим майном, виконувати різноманітні господарські функції, протидіяти чарівництву і чаклунству тощо [1, с. 142].

Сучасне уявлення про посаду прокурора можна зробити на підставі аналізу Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК) та Закону України «Про прокуратуру». Так, згідно п. 15) статті 3 КПК, прокурор – особа, яка обіймає посаду, передбачену статтею 15 Закону України «Про прокуратуру», та діє у межах своїх повноважень [2].

У свою чергу, статтею 15 Закону України «Про прокуратуру» визначено, що Прокурором органу прокуратури є: 1) Генеральний прокурор; 2) перший заступник Генерального прокурора; 3) заступник Генерального прокурора; 4-1) заступник Генерального прокурора – керівник Спеціалізованої антикорупційної прокуратури; 5) керівник підрозділу Офісу Генерального прокурора; 6) заступник керівника підрозділу Офісу Генерального прокурора (у тому числі Спеціалізованої антикорупційної прокуратури на правах самостійного структурного підрозділу Офісу Генерального прокурора); 7) прокурор Офісу Генерального прокурора (у тому числі Спеціалізованої антикорупційної прокуратури на правах самостійного структурного підрозділу Офісу Генерального прокурора); 8) керівник обласної прокуратури; 9) перший заступник керівника обласної прокуратури; 10) заступник керівника обласної прокуратури; 11) керівник підрозділу обласної прокуратури; 12) заступник керівника підрозділу

обласної прокуратури; 13) прокурор обласної прокуратури; 14) керівник окружної прокуратури; 15) перший заступник керівника окружної прокуратури; 16) заступник керівника окружної прокуратури; 17) керівник підрозділу окружної прокуратури; 18) заступник керівника підрозділу окружної прокуратури 19) прокурор окружної прокуратури. Причому, прокурори в Україні мають єдиний статус незалежно від місця прокуратури в системі прокуратури України чи адміністративної посади, яку прокурор обіймає у прокуратурі [3].

Маючи уявлення про сучасний стан правового регулювання прокурорської діяльності в Україні, цікаво розглянути історію її становлення.

Прокуратура незалежної України бере свій початок з 1991 року. Законом України «Про прокуратуру» від 05.11.1991 було визначено завдання, функції та повноваження органів прокуратури незалежної України. Зокрема, у п. 4 ч. 1 статті 5 цього Закону було вказано про участь прокуратури у розгляді, зокрема, цивільних справ в судах та справ про адміністративні правопорушення і господарських спорів у арбітражних судах. Примітно, що вже 15 грудня 1992 року Верховною Радою України було внесено зміни до статті 13 Цивільного процесуального кодексу України, якими фактично скасовано прокурорський нагляд у цивільному судочинстві [4, с. 174].

Н.С. Наулік відмічає, що наступним етапом становлення прокуратури в Україні слід вважати прийняття Конституції України у 1996 році, відповідно до статей 121 – 123 якої визначено прокуратуру як єдину систему, її функції, порядок призначення і звільнення Генерального прокурора України, строк його повноважень. З урахуванням вимог Конституції України Верховна Рада України внесла відповідні зміни до Закону України «Про прокуратуру». У Перехідних положеннях Основного Закону України було передбачено, що прокуратура продовжує виконувати відповідно до чинних законів функцію нагляду за додержанням і застосуванням законів та функцію попереднього слідства – до введення в дію законів, що регулюють діяльність державних органів щодо контролю за додержанням законів, і до сформування системи досудового слідства та введення в дію законів, що регулюють її функціонування [5, с. 169].

Поточний (сучасний) етап становлення органів прокуратури в Україні слід відраховувати з моменту прийняття Закону України «Про прокуратуру» 2014 року [3]. В цьому аспекті Т.Г. Коркоділова наголошує, що вказаний Закон, суттєво змінює не тільки організаційні елементи діяльності прокуратури, а й саму структуру органів. Тому, на її думку, відповідні зміни стануть впливовим рушієм, для підвищення професійних показників діяльності органів прокуратури, а також зможуть покращити ефективність функціонування органів прокуратури [6, с.].

Проведена нами періодизація становлення органів прокуратури в Україні дозволяє вести мову про виокремлення наступних періодів: 1) доконституційний (1991 – 1996; 2) постконституційний (1996 – 2014);

3) сучасний (2014 – по т.ч.).

Крім того, варто відмітити те, що із прийняттям Конституції України в 1996 році було скорочено кількість функцій, що поклалися на прокуратуру. Така ж тенденція зберіглася у Законі України «Про прокуратуру» 2014 року, що дозволяє зробити висновок не тільки про реформування органів прокуратури [14, с. 14], а й про приведення їхньої діяльності у відповідність до сучасних європейських стандартів.

Література:

1. Курбатова І. Становлення та розвиток органів прокуратури на теренах України: історико-правовий аспект. National law journal: theory and practice. 2019. Septembrie. С. 142-146.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

3. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>

4. Стефанчук М. Історичні та правові передумови становлення функції прокуратури України з представництва інтересів громадянина або держави в суді. Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2014. № 4. С. 165-178.

5. Наулік Н.С. Прокуратура України як інститут системи захисту прав і свобод людини, інтересів суспільства та держави: історія розвитку. Актуальні проблеми правознавства. 2016. Вип. 1. С. 166-170.

6. Коркодзілова Т.Г. Етапи становлення прокуратури як органу обвинувачення в Україні та світі. Юридичні науки: проблеми та перспективи. С. 40-42. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/conf/law/11may2015/11.pdf>.

7. Організація та діяльність органів прокуратури України: навч. посіб. / П.М. Каркач, В.В. Кривобок, В.С. Бабкова та ін.; за ред. П.М. Каркача. Харків: Право, 2019. 500 с.